

ಹದೀಸ್ ವಿಧ್ಯ

ಪ್ರವಾದಿವರ್ಯರ(ಸ) ಅನುಚರರು ಹದೀಸ್‌ಗಳ ಕಲಿಯುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಅವರು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಅತ್ಯಾಗ್ರಹವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೆಂದರೆ, ಅವರು ಪರಸ್ಪರ ಪಾಳಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರು. ಇದನ್ನು ಈ ಕೆಳಗಿನ ಹದೀಸ್ ಉಲ್ಲೇಖದಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ:

عَنْ عُمَرَ، قَالَ: كُنْتُ أَنَا وَجَارٌ لِي مِنَ الْأَنْصَارِ فِي بَيْتِ أُمَّيَّةَ بْنِ رَيْدٍ وَهِيَ مِنْ عَوَالَى الْمَدِينَةِ وَكُنَّا نَتَابُ النُّرُولَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، يَنْزَلُ يَوْمًا وَأَنْزَلُ يَوْمًا، فَإِذَا نَزَلَتْ جِنْتُهُ بِخَبَرِ ذَلِكَ الْيَوْمِ مِنَ الْوَحْيِ وَغَيْرِهِ، وَإِذَا نَزَلَ فَعَلَ مِثْلَ ذَلِكَ، (بخارى و مسلم)

ಉಮರ್(ರ) ವರದಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ - ಅವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, “ನಾನು ಮತ್ತು ಓವ್ ಅನ್ನಾರಿ ನೆರೆಯವನು ಬನೀ ಉಮಯ್ಯ ಬಿನ್ ರಮ್ಯಾದ್ ಮೊಹಲ್ಲದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವು. ಈ ಮೊಹಲ್ಲವು ಮದೀನದ ಎತ್ತರದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿತ್ತು. ನಾವು ಅಲ್ಲಾಹನ ಸಂದೇಶವಾಹಕರ(ಸ) ಬಳಿಗೆ ಸರದಿ ಪ್ರಕಾರ ಬರುತ್ತಿದ್ದೇವು. ಒಮ್ಮೆ ಒಂದು ದಿನ ಆತ ಬರುತ್ತಿದ್ದ, ಇನ್ನೊಂದು ದಿನ ನಾನು ಬರುತ್ತಿದ್ದ. ನಾನು ಮದೀನಕ್ಕೆ ಒಂದ ದಿವಸದ ವಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಅಂದರೆ ವಹೀ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನು ನಾನು ಮರಳಿದ ಮೇಲೆ ಆತನಿಗೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆತನ ಸರದಿ ಇದ್ದಾಗ ಆತನೂ ಹಾಗೆಯೇ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ.” (ಬುಖಾರಿ, ಮುಸ್ಲಿಮ್)

ಅದೇ ರೀತಿ ಅಲ್ಲಾಹನ ಸಂದೇಶವಾಹಕರ(ಸ) ಹದೀಸ್‌ಗಳನ್ನು ಇತರರಿಗೂ ತಿಳಿಸಲು ಮುಸ್ಲಿಮರಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

«نَصَرَ اللَّهُ أَمْرًا سَمِعَ مِنَ شَيْئًا فَبَلَغَهُ كَمَا سَمِعَ، فَرَبَّ مُبْلِغٍ أُوْعَى مِنْ سَامِعٍ» (ابوداود ،ترمذى)
“ನನ್ನೊಂದ ಏನಾದರೂ ಮಾತ್ರ ಆಲಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಅದನ್ನು ಇತರರಿಗೆ ತಲುಪಿಸುವ ಮಂದಿಯನ್ನು ಅಲ್ಲಾಹ್ ಸಂತೋಷದಲ್ಲಿರಿಸಲಿ. ಏಕೆಂದರೆ ಅದನ್ನು ನನ್ನೊಂದ ನೇರವಾಗಿ ಆಲಿಸದ ಮಂದಿಯಲ್ಲಿ ಇವರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ವಿವೇಚನೆಯುಳ್ಳವರೂ ಇರುತ್ತಾರೆ.” (ಅಬೂ ದಾವೂದ್, ತಿಮಿದಿ)

ಸಹಾಬಿಗಳ ಪ್ರೇಕ್ಷಣೆ ಅಬೂ ಹುರ್ರೆರಾರವರು(ರ) ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಹದೀಸ್‌ಗಳನ್ನು ವರದಿ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲಾಹನ ಸಂದೇಶವಾಹಕರ(ಸ) ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಕಡಿಮೆ ಹದೀಸ್‌ಗಳನ್ನು ಬರೆದಿಡಲಾಗಿತ್ತು. ಏಕೆಂದರೆ ದೇವವಾಣಿಯ ಅವಶರಣದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಹದೀಸ್‌ಗಳನ್ನು ಬರೆದಿಡುವುದರಿಂದ ಪ್ರವಾದಿವರ್ಯರು(ಸ) ತಡೆದಿದ್ದರು. ಇದು ಪ್ರವಾದಿವರ್ಯರ(ಸ) ಮಾತುಗಳು, ವಿವರಣೆಗಳು ಮತ್ತು ನಡೆ-ನಡಿಗಳು ಕುರ್ಬಾನ್ ವಚನಗಳೊಂದಿಗೆ ಬೆರಕೆಯಾಗುವುದರಿಂದ ತಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿತ್ತು. ಇದರಿಂದ ಕುರ್ಬಾನ್ ಮತ್ತು ಹದೀಸ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವು ಉಳಿಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಸಹಾಬಿಗಳು ಹದೀಸ್‌ಗಳ ಕಂಠಪಾಠ ಮತ್ತು ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತು ನೀಡಿದರು. ಬಳಿಕದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಸಹಾಬಿಗಳಿಗೆ ಹದೀಸ್‌ಗಳನ್ನು ಬರೆಯಲು ಅನುಮತಿ ನೀಡಲಾಯಿತು. ಆದಾಗಿಯೂ ಸಹಾಬಿಗಳು ಕುರ್ಬಾನ್ ಕಂಠಪಾಠಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಆದ್ಯತೆಯನ್ನು ನೀಡಿದ್ದರು.

ಹಿಂಗೆ ಕಾಲ ಕಳೆಯಿತು. ಕ್ರಮೇಣ ಕ್ಷೋಭೆಯ ಕಾಲ ಬಂತು ಮತ್ತು ಜನರು ಹದೀಸ್‌ಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಪ್ರವಾದಿಯವರದ್ದೆಂದು ಹೇಳತೊಡಿದರು. ಈ ಕುರಿತು ಅಲ್ಲಾಹನ ಸಂದೇಶವಾಹಕರ(ಸ) ಮೊದಲೇ ಎಚ್ಚರಿಸಿದ್ದರು,

«مَنْ كَذَبَ عَلَيْيَ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَبَوَأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ» (بخارى و مسلم)

“ಯಾರು ಇಚ್ಛಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನನ್ನ ಬಗ್ಗೆ ಸುಳ್ಳಣ್ಣ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನೋ ಅವನು ತನ್ನ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ನರಕದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲಿ.” (ಬುಖಾರಿ, ಮುಸ್ಲಿಮ್)

ಖಲೀಫಾ ಉಮರ್ ಬಿನ್ ಅಬ್ಯುಲ್ ಅರ್ಬುರ್ ರವರು ಅಧಿಕೃತವಾಗಿ ಹದೀಸ್‌ಗಳನ್ನು ಸಂಗೃಹಿಸುವ ಆದೇಶವನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿದರು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅಭೂಬಕರ್ ಬಿನ್ ಮುಹಮ್ಮದ್ ಬಿನ್ ಹರ್ಬಾರ್ ಮತ್ತು ಮುಹಮ್ಮದ್ ಬಿನ್ ಶಿಹಾಬ್ ಅರ್ಬುರ್ ಹಿತ್ತಿಯವರನ್ನು ನೇಮಿಸಿದರು. ಈವರೂ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಹದೀಸ್‌ಗಳನ್ನು ಸಂಗೃಹಿಸುವಲ್ಲಿ ಅಪಾರ ಪರಿಶ್ರಮ ಪಟ್ಟರು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹದೀಸ್‌ಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸದೆಯೇ ಸಂಗೃಹಿಸಲಾಯಿತು. ಹದೀಸ್‌ಗಳ ಸಂಕಲನ ಕಾರ್ಯವು ಪ್ರವಾದಿವರ್ಯರ(ಸ) ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿತ್ತು. ಏಕೆಂದರೆ ಪ್ರವಾದಿವರ್ಯರ(ಸ) ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಅಹಾದೀಸ್ ನಬವಿಯ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಬರೆಯಲಾಗಿತ್ತು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ: ಹಮಾಮ್ ಬಿನ್ ಮುನಬ್ಬಿಃ ಇತ್ಯಾದಿ. ಆದರೆ ಅಧಿಕೃತವಾಗಿ ಗ್ರಂಥದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸಂಕಲನ ಕಾರ್ಯವು ಖಲೀಫಾ ಉಮರ್ ಬಿನ್ ಅಬ್ಯುಲ್ ಅರ್ಬುರ್ ಕಾಲದಲ್ಲಾಯಿತು. ಆ ಬಳಿಕ ಹದೀಸ್ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಕಾಲ ಆಗತವಾಯಿತು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಮುಂಗಾಮಿಗಳ ಕೆಲಸಗಳ ಅವಲೋಕನ ನಡೆಸಿದರು, ಸಹೀಹ್ ಹದೀಸ್‌ಗಳನ್ನು ಸಂಗೃಹಿಸಿದರು, ದುಬ್ಬಲ ಮತ್ತು ಕಾಲ್ಪನಿಕ ಹದೀಸ್‌ಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಿದರು. ಇದು ಹದೀಸ್ ಸಂಕಲನದ ಪ್ರಶ್ನಾತ ಕಾಲವಾಗಿತ್ತು. ಸಹೀಹ್ ಹದೀಸ್‌ಗಳನ್ನು ಸಂಗೃಹಿಸಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾತ್ಯ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಕ್ರಮಬದ್ಧವಾಗಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಮೊತ್ತ ಮೊದಲ ಹದೀಸ್ ಗ್ರಂಥವು ಮೂತಾ ಆಗಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಇಮಾಮ್ ಮಾಲಿಕ್ (ಮರಣ: ಹಿಜರಿ 179) ರಚಿಸಿದ್ದರು.

ಹಿಜರಿ ಮೂರನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಹದೀಸ್ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಹದೀಸ್ ಸಂಗ್ರಹ ಮತ್ತು ಸಂಕಲನ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಹಳವಾಗಿ ತೊಡಗಿಕೊಂಡರು. ಈ ಶತಮಾನವನ್ನು ಹದೀಸ್ ಸಂಕಲನದ ಸ್ವಂತಯುಗವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಹದೀಸ್‌ಗಳ ಆರು ಪ್ರಶ್ನಾತ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆಯಲಾಗಿತ್ತು. ಅವು ಈ ಪ್ರಕಾರ ಇವೆ: ಸಹೀಹ್ ಬುಖಾರಿ ಮತ್ತು ಸಹೀಹ್ ಮುಸ್ಲಿಮ್. ಈ ಇಬ್ಬರೂ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಹದೀಸ್ ಸಂಗ್ರಹ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು ತೊಂದರೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದ್ದರಲ್ಲದೆ, ಅಪಾರ ಪ್ರಾರೂಢಿಕೆಯನ್ನು ಮೇರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಇವರಿಬ್ಬರ ಗ್ರಂಥಗಳು ಮುಸ್ಲಿಮರ ಕಡೆಯಿಂದ ದೃಢೀಕರಣ ಮತ್ತು ಭರವಸೆಯನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಂಡವು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಪವಿತ್ರ ಕುರ್‌ಆನ್ ನಂತರ ಅತ್ಯಧಿಕೃತ ಗ್ರಂಥದ ಸ್ಥಾನವಾನ ದೋರೆತಿದೆ.

ಅದರ ಬಳಿಕ ಸುನನ್¹ ಗ್ರಂಥ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ: ಸುನನ್ ಅಭೂದಾಪೂರ್ದ್ವ, ಸುನನ್ ತಿಮಿದಿ, ಸುನನ್ ನಸಾಯೀ ಮತ್ತು ಸುನನ್ ಇಬ್ಬ ಮಾಜಿಃ. ಬಳಿಕ ಮಸಾನೀದ್² ಗ್ರಂಥಗಳ ರಚನೆಯಾಯಿತು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ: ಮುಸ್ತಾದ್ ಅಹ್ವಾದ್ ಬಿನ್ ಹಂಬಲ್ ಮತ್ತು ಮುಸ್ತಾದ್ ಅಬೀ ಇವಾನಾ ಇತ್ಯಾದಿ. ಅನಂತರ ಮುಸ್ತಾಜಿತಾ³ ಉದಾಹರಣೆಗೆ: ಮುಸ್ತಾಜಿ ಅಲಸ್ಸಹೀಹೀನ್ ಲಿ ಅಬೀ ಇವಾನಾ ಮತ್ತು ಮುಸ್ತಾರ್ಕಾ⁴ ಉದಾಹರಣೆಗೆ: ಮುಸ್ತಾರ್ಕಿ ಹಾಕಿಮ್ ಅಲಸ್ಸಹೀಹೀನ್ ಇತ್ಯಾದಿ ಗ್ರಂಥಗಳು ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟವು. ಅದೇ ರೀತಿ ಇಲ್ಲಾ ಮುಸ್ತಲಿಹುಲ್ ಹದೀಸ್⁵ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು. ಅದೇ ರೀತಿ ಕೆಲವು ಗ್ರಂಥಗಳು ದುಬ್ಬಲ ಹದೀಸ್‌ಗಳ ಕುರಿತು ರಚನೆಯಾಯಿತು, ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಕಾಲ್ಪನಿಕ ಹದೀಸ್‌ಗಳ ಕುರಿತು. ಆಕ್ಷೇಪ ಮತ್ತು ಸುಧಾರಣೆಯ⁶ ವಿದ್ಯೆ ಕೂಡ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗೆ ಬಂತು ಹಾಗೂ ಈ ಕಲೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕೆಲವು ಗ್ರಂಥಗಳು ಈ ಪ್ರಕಾರ ಇವೆ:

1. ಅತ್ತಾರೀಖುಲ್ ಕಬೀರ್ (ಇಮಾಮ್ ಬುಖಾರಿ).
2. ಅರ್ಬುರ್ ಫಾಲ್ ವಲ್ ಕಬೀರ್ (ಇಮಾಮ್ ಅಕೀಲೀ).

3. ಅಲ್ಲ ಮಜ್ಲಹಿನೋ (ಇಬ್ನು ಹಿಬ್ಬಾನ್).
4. ಅಲ್ಲ ಕಾಮಿಲ್ ಫೀ ರೂಫ್ರಾಖ್ಲರ್ತಿಜಾಲ್ (ಇಬ್ನು ಅದೀ).
5. ತಹ್ತ್ಯೇಬ್ ಅಲ್ಲ ಕಮಾಲ್ (ಹಾಫಿರ್ಬ್ ಮುರಿಬ್).
6. ಮೀರ್ಬಾನ್ ಅಲ್ಲ ಇಉತ್ತಿದಾಲ್ (ಇಮಾರ್ ರೂಹ್ಬಿ).
7. ಲಿಸಾನುಲ್ ಮೀರ್ಬಾನ್ (ಇಬ್ನು ಹಜರ್).
8. ತಹ್ರಾರ್ಬ್ ಅತ್ತಹ್ರಾರ್ಬ್ (ಇಬ್ನು ಹಜರ್).
9. ತಕ್ರೇಬುತ್ತಹ್ರಾರ್ಬ್ (ಇಬ್ನು ಹಜರ್).

ಇಂತಹ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಗ್ರಂಥಗಳಿವೆ.

ತರುವಾಯ ಗ್ರಂಥಗಳ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮತ್ತು ಸಾರಂಶಗಳ ಹಂತ ಆಗತವಾಗುತ್ತದೆ. ವಿದ್ವಾಂಸರು ಈ ಗ್ರಂಥಗಳ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳನ್ನು ಬರೆದರು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ: ರೂರ್ ಕಾನಿಯವರು ‘ಮೂಠ’ದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಬರೆದರು. ಘಟ್ಟಲ್ ಬಾರಿಯಲ್ಲಿ ಇಮಾರ್ ಇಬ್ನು ಹಜರ್ ರವರು ‘ಬುಖಾರ್’ಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಬರೆದರು. ಇಮಾರ್ ನವವಿಯವರು ‘ಮುಸ್ಲಿಮ್’ನ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಬರೆದರು. ಅದೇ ರೀತಿ ಇತರ ಗ್ರಂಥ(ಸಿಹಾಮುಸ್ತಿತ್ತಃ)ಗಳ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳೂ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟವು. ಅದೇ ರೀತಿ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಹದೇಸ್ ಗಳ ಅನೇಕ ಗ್ರಂಥಗಳ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಬರೆದರು.

ಅಂದಿನಿಂದ ಇಂದಿನ ವರೆಗೂ ಮುಸ್ಲಿಮರು ಎಲ್ಲ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರವಾದಿಚಯೀಯನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಅದು ಇಸ್ಲಾಮೀ ಸಂವಿಧಾನದ ಎರಡನೆಯ ಬುನಾದಿಯಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಸರ್ವ ರಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಇಸ್ಲಾಮೀ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ನೀತಿ-ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಫಿಕ್ಕ್ (ಕರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರ) ವಿದ್ಯೆ

ಇದು ಆಧಾರ-ಪ್ರಮಾಣಗಳ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಶರತ್ ಆದೇಶಗಳ ವಿವರಗಳಿಳ್ಳ ವಿದ್ಯೆಯಾಗಿದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ: ಹಲಾಲ್-ಹರಾಮ್‌ಗಳ ಅರಿವು, ಸುನ್ನತ್ (ಪ್ರವಾದಿಚಯೀ), ಮಕ್ರೂಹ್ (ಅಪ್ರಿಯ), ಮಂದೂಬ್ (ನಿಯೋಜನೆ) ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಕುರಿತಾದ ವಿವರ.

ಅಲ್ಲಾಹನ ಸಂದೇಶವಾಹಕರ(ಸ) ಕಾಲಾನಂತರ ಸಹಾಬಿಗಳು ಫಿಕ್ಕ್ನ (ಕರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರದ) ಹೊಣೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೋವಣ್ಯ ತಂತ್ರಮೃದೇ ಆದ ಪರಿಣತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು. ಅಬ್ಯೂಲ್ ಬಿನ್ ಉಮರ್ ರವರು(ರ) ಕರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಪರಿಣತರಾಗಿದ್ದರು ಮತ್ತು ಮುಆದ್ ಬಿನ್ ಜಬಲ್ ರಿಗ್(ರ) ಸಹಾಬಿಗಳ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಮೀರಾಸ್ ನಲ್ಲಿ (ವಾರೀಸು ನಿಯಮದಲ್ಲಿ) ಹೆಚ್ಚು ಜ್ಞಾನವಿತ್ತು.

ಮದೀನದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸಹಾಬಿಗಳು ಘತ್ತಾಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ: ಅಖೂಬಕರ್(ರ), ಉಮರ್(ರ), ಉಸ್ವಾನ್(ರ), ಅಲೀ(ರ), ರ್ಯೂದ್ ಬಿನ್ ಹಾರಿಸ್(ರ) ಹಾಗೂ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ತಾಬತ್ತಾಗಳು ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕಲಿತರು. ಆ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಮಂದಿ ಕರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಬಹಳ ಪ್ರವ್ಯಾತರಾದರು. ಅವರನ್ನು ಪ್ರಕರಾಲುಸ್ವಿಂದ್ (ಸಪ್ತ ಕರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು) ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರ ಹೆಸರುಗಳು ಇಂತಿವೆ:

1. ಉವಾಂ ಬಿನ್ ಅಲ್ ರೂಬ್ಬೀರ್ (93 ಹಿಜರಿ). ಇವರು ಕರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ತಮ್ಮ ದೊಡ್ಡಮ್ಮೆ ಆಯಿಶಾರಿಂದ(ರ) ಕಲಿತರು.

2. ಸರ್ಕಾರ್ ಬಿನ್‌ ಮುಸಯ್ಯಬ್ (93 ಹಿಜರಿ). ಇವರು ಅಬೂ ಹುರ್ರೆರಾರ(ರ) ಅಳಿಯರಾಗಿದ್ದರು. ಇವರಿಗೆ ಉಮರ್ ಬಿನ್ ಖಿತ್ತಾಬ್(ರ) ಮತ್ತು ಉಸ್ತಾನ್ ಬಿನ್ ಅಫ್ಫಾನ್ರ(ರ) ಘಟ್ಟಾಗಳು ಕಂತಪಾಠವಾಗಿದ್ದವು.
3. ಉಬ್ಬೆದುಲ್ಲಾ ಬಿನ್ ಅಬ್ದುಲ್ಲಾ ಬಿನ್ ಉತ್ತಾ ಬಿನ್ ಮುಸ್ಲಿಂದ್ (102 ಹಿಜರಿ). ವಿಶ್ವಾಸಾಹ್ ಕರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಾಗಿದ್ದ ಇವರು ಅನೇಕ ವಿದ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಾರಂಗತರಾಗಿದ್ದರು.
4. ಅಬೂಬಕರ್ ಬಿನ್ ಅಬ್ದುರ್ರಹ್ಮಾನ್ ಬಿನ್ ಹಾರಿಸ್ (94 ಹಿಜರಿ). ಕರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಮತ್ತು ಮಹಾನ್ ದೇವಾರಾಥಕರಾಗಿದ್ದರು.
5. ಸುಲ್ಯಮಾನ್ ಬಿನ್ ಯಸಾರ್ (107 ಹಿಜರಿ). ಪ್ರವಾದಿವರ್ಯರ(ಸ) ಪತ್ನಿ ಮೈಮೂನ ಬಿಂತಿ ಹಾರಿಸ್ರ(ರ) ಗುಲಾಮರಾಗಿದ್ದರು.
6. ಕಾಸಿಮ್ ಬಿನ್ ಮುಹಮ್ಮದ್ ಬಿನ್ ಅಬೂಬಕರ್ (108 ಹಿಜರಿ). ಇವರು ಆಯಿಶಾರ(ರ) ಸೋದರಿಯ ಪುತ್ರನಾಗಿದ್ದರು.
7. ಖಾರಿಜಃ ಬಿನ್ ರ್ಯಾದ್ ಬಿನ್ ಸಾಬಿತ್ (100 ಹಿಜರಿ). ಮಹಾನ್ ಸಹಾಬಿ ರ್ಯಾದ್ ಬಿನ್ ಸಾಬಿತ್ರ(ರ) ಪುತ್ರ. ಇವರು ಅಬೂಬಕರ್ ಸಿದ್ದೀಕ್ರ(ರ) ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪವಿತ್ರ ಕುರ್‌ಅನನ್ನು ಹೊರ್ಡಿಕರಿಸಿದ್ದರು.

ಮಹಾನ್ ಸಹಾಬಿ ಅಬ್ದುಲ್ಲಾ ಬಿನ್ ಅಬ್ಬಾಸ್‌ರವರು(ರ) ಮಹ್ಕಾದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಘಟ್ಟಾಗಳ ಒಂದು ಮದ್ರಸಾವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಾಹನ ಸಂದೇಶವಾಹಕರು(ಸ) ಇವರೇ ಕುರಿತು ಈ ರೀತಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ್ದರು, “ಓ ಅಲ್ಲಾಹ್! ಇವನಿಗೆ ಧರ್ಮದ ಅರಿವನ್ನು ನೀಡು ಮತ್ತು ಕುರ್‌ಅನಿನ ತಪ್ಪಿರೋನ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸು.” ಇಸ್ತಿಮಾ, ಅತಾಜ್, ಶಾವೋಸ್ ಮತ್ತಿತರರು ಪ್ರಸ್ತುತ ಮದ್ರಸದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಾಗಿದ್ದರು.

ಕೂಫಾದಲ್ಲಿ ಅಬ್ದುಲ್ಲಾ ಬಿನ್ ಮುಸ್ಲಿಂದ್(ರ), ಅಲೀ ಬಿನ್ ಅಬೂತಾಲಿಬ್(ರ), ಅಬೂ ಮೂಸಾ ಅಶ್‌ಅರಿ(ರ), ಅಮಾರ್ ಬಿನ್ ಯಾಸಿರ್(ರ) ಮುಂತಾದ ಸಹಾಬಿಗಳು ಘಟ್ಟಾ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಾಹು ಬಿನ್ ಕೈಸ್ (ಮರಣ: ಹಿಜರಿ 62), ಅಲ್ಲಾ ಅಸ್ವದ್ ಬಿನ್ ಯರ್ಮಿಂದ್ ಅನ್ನವಿತ್ (ಮರಣ: ಹಿಜರಿ 75), ಕಾರಿಂ ಶರೀಹ್ ಬಿನ್ ಹಾರಿಸ್ (ಮರಣ: ಹಿಜರಿ 82) ಮುಂತಾದವರು ಈ ಸಹಾಬಿಗಳ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಾಗಿದ್ದರು.

ಅನಸ್ ಬಿನ್ ಮಾಲೀಕ್‌ರವರು(ರ) ಬಸ್ರಾದಲ್ಲಿ ದೀಘ್ರ ಕಾಲ ನೆಲೆಸಿದ್ದರು. ಹಸನ್ ಬಸ್ರಿ, ಇಬ್ನು ಸಿರೀನ್ ಮುಂತಾದವರು ಅವರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಾಗಿದ್ದರು.

ಸಿರಿಯದಲ್ಲಿ ಅಬೂ ಇದ್ರೀಸ್ ಅಲ್ಲಾ ಖೌಲಾನಿಯವರು(ರ) ನೆಲೆಸಿದ್ದರು. ಉಮರ್ ಬಿನ್ ಅಬ್ದುಲ್ಲಾ ಅರ್ಮಿಂದ್, ರಜಾಜ್ ಬಿನ್ ಹೈವಾ ಮುಂತಾದವರು ಅವರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಾಗಿದ್ದರು.

ಅಹ್ರ ಬಿನ್ ಆಸ್(ರ), ಉಕ್ಕಾ ಬಿನ್ ಆಮೀರ್(ರ) ಮುಂತಾದ ಪ್ರಶ್ನಾತ ಸಹಾಬಿಗಳು ಈಚೆಪ್ಪಿನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದರು. ರ್ಯಾದ್ ಬಿನ್ ಹಬೀಬ್‌ರವರು ಇವರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿದ್ದರು. ಅವರು ಈಚೆಪ್ಪಿನಲ್ಲಿ ಹಲಾಲ್ ಮತ್ತು ಹರಾಮಾನ ಕುರಿತು ಪಾಂಡಿತ್ಯಪೂರ್ವ ಸಂವಾದ ನಡೆಸಿದ ಮೊತ್ತ ಮೊದಲಿಗರಾಗಿದ್ದರು. ಈಚೆಪ್ಪಿನಲ್ಲಿಯೇ ಮಹಾನ್ ಕರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಾದ ಲೈಸ್ ಬಿನ್ ಸಾರ್ದ್ ಎಂಬವರಿದ್ದರು. ಲೈಸ್‌ರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಅವರ ಕರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ವ್ಯಧರ್ ಗೊಳಿಸದೆ ಇರುತ್ತಿದ್ದರೆ, ‘ಲೈಸ್‌ರು ಇಮಾಮ್ ಮಾಲೀಕ್‌ರಿಗಿಂತ ದೊಡ್ಡ ಕರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು’ ಎಂದು

ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ಅವರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಅವರ ಕರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿರಿಸಲಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಬೇರೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಮಾಡಿದಂತೆ ಅವರು ಇತರರಿಗೂ ಅದನ್ನು ತಲುಪಿಸಲಿಲ್ಲ.

ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಮುಖ ಕರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಗಳು

ಹನಫೀ ಕರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರ: ಈ ಕರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರವು ಕೂಫದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದ ಮಹಾನ್ ಸಹಾಬಿ ಅಬ್ದುಲ್ಲಾ ಬಿನ್ ಮಸ್ಲಾದಾರ(ರ) ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಹೋಲುತ್ತದೆ. ಇಮಾನ್ ಅಬ್ದೂ ಹನೀಫ್ ನುಅಮಾನ್ ಬಿನ್ ಸಾಬಿತ್(ರ) ಈ ಕರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ಇವರ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಾದ ಅಬ್ದೂ ಯೂಸುಫ್ ಮತ್ತು ಮುಹಮ್ಮದ್ ಬಿನ್ ಹಸನ್ ಅಶ್ಯಾಭಾನಿಯವರು ತಮ್ಮ ಉಸ್ತಾದ್ ಅಬ್ದೂ ಹನೀಫರ ಕರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಕ್ಷೋಧಿತರಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲಾ ಮಬ್ಬಾಸೂತ್ ವಲ್ಲ ಮುಯಾದಾತ್, ಜಾಮಿತ್ ಅಲ್ಲಾ ಕಬೀರ್ ವಸ್ಸಿಗೀರ್ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಈ ಕರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರದ ಗ್ರಂಥಗಳಾಗಿವೆ.

ಮಾಲಿಕೀ ಕರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರ: ಇದರ ಮೂಲವು ಮದೀನದ ಮದ್ರಸಾವನ್ನು ಹೋಲುತ್ತದೆ. ಇದು ಮದೀನದ ಕರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಾದ ಅನ್ಸ್ ಬಿನ್ ಮಾಲಿಕ್‌ರಿಗ್(ರ) ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇಮಾಮ್ ಮಾಲಿಕ್‌ರ ಹದೀಸ್ ಗ್ರಂಥ ‘ಮೂತ್ರ’ವನ್ನು ಕರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಅಧ್ಯಾಯಗಳ ಆಧಾರದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಬ್ದುರ್ರಹ್ಮಾನ್ ಬಿನ್ ಕಾಸಿಮ್‌ರವರು ಇವರ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಆಫ್ರಿಕದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಅಸದ್ ಬಿನ್ ಅಲ್ ಫಿರಾತ್ ಆಗಿದ್ದರು. ಅವರು ಆಫ್ರಿಕದಿಂದ ಮದೀನಕ್ಕೆ ಬಂದು ಇಮಾಮ್ ಮಾಲಿಕ್‌ರಿಂದ ‘ಮೂತ್ರ’ವನ್ನು ಕಲಿತರು ಮತ್ತು ಈಜಿಪ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅಬ್ದುರ್ರಹ್ಮಾನ್ ಬಿನ್ ಕಾಸಿಮ್‌ರಿಂದ ‘ಮೂತ್ರ’ದ ಕರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಕಲಿತರು.

ಶಾಫಿತ್ ಕರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರ: ಇಮಾಮ್ ಮುಹಮ್ಮದ್ ಇದ್ರೀಸ್ ಶಾಫಿತ್‌ಯವರು ಈ ಕರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ಇವರು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಾಗಿದ್ದರು. ಇವರ ಕರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರವು ಎರಡು ಕಾಲಫಟ್ಟವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಕದೀಮ್ ಮಸ್ಕ್ (ಪುರಾತನ ಕರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು) ಇವರು ಇರಾಕ್‌ನಲ್ಲಿ ಕಲಿತರು ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ‘ಅಲ್ ಹುಜ್ಜತ್’ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ಬಳಿಕ ಇವರು ಈಜಿಪ್ತಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣ ಹೋದರು. ಎರಡನೆಯ ಭಾರಿ ಹೋದಾಗ ಅಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲೆಸಿದರು ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಮರಣ ಹೊಂದಿದರು. ಇವರು ಈ ಕಾಲಫಟ್ಟದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಕರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಪರಿಪೂರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಇದನ್ನೇ ಜದೀದ್ ಮಸ್ಕ್ (ಆಧುನಿಕ ಕರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರ) ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. “ನಿಮಗೆ ಎಲ್ಲಾದರೂ ಸಹಿತ್ ಹದೀಸ್ ದೊರೆತರೆ ಅದುವೇ ನನ್ನ ಕರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರವಾಗಿದೆ” ಎಂದು ಇಮಾಮ್ ಶಾಫಿತ್ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು.

ಇಮಾಮ್ ಶಾಫಿತ್‌ಯವರು ಈಜಿಪ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಇತರ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಉತ್ತಮವಾದ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಶಿತಾಬುಲ್ ಅಲಾಯಿಮ್. ಇದು ಬಹಳ ಪ್ರಮುಖವಾದ ಕರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಜ್ಞಾನಕೋಶವಾಗಿದೆ. ಇವರು ಕರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರದ ನೀತಿಯ ಒಂದು ವಿಧಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ಮತ್ತು ಈ ವಿಧಿಯದಲ್ಲಿ ‘ಶಿತಾಬುರಿಸಾಲ್’ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ಅಬ್ದೂ ಸೌರ್ ಬಿನ್ ರಬೀಲ್ (ಮರಣ: ಹಿಜರಿ 270), ಯೂಸುಬ್ ಬಿನ್ ಯಹ್ಯಾ ಅಲ್ ಬುಯೂತಿ (ಮರಣ: ಹಿಜರಿ 231), ಇಸ್ಮಾತ್‌ಲ್ ಬಿನ್ ಯಹ್ಯಾ ಅಲ್ ಮುರ್ಯ್ಯೇ ಮುಂತಾದವರು ಇವರ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಾಗಿದ್ದರು.

ಹಂಬಲೀ ಕರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರ: ಈ ಕರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಇಮಾರ್ಮಾ ಅಹ್ಂಕಾರ ಬಿನ್‌ ಹಂಬಲ್‌ರವರು ರಚಿಸಿದರು. ಈ ಕರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರದ ಮೂಲವು ಪ್ರವಾದಿವಚನ ಮತ್ತು ಸಹಾಯಿಗಳ ವಚನಗಳಾಗಿವೆ. ಹದೀಸ್ ಒಂದು ವೇಳೆ ದೇಖಲವಾಗಿದ್ದರೆ, ಇತರರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡೆದು ಅದಕ್ಕೆ ಆದ್ಯತೆ ನೀಡುವುದು ಅವರ ನೀತಿಯಾಗಿತ್ತು. ಇಮಾರ್ಮಾ ಅಹ್ಂಕಾರವರು ತಮ್ಮ ಕರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ಗ್ರಂಥದ ರೂಪವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಅವುಗಳನ್ನು ಬರೆದಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಅವರ ಕರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರವು ವ್ಯಧಿವಾಗಿ ಹೋಗುವುದರಿಂದ ಉಳಿಯಿತು. ಅವರ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಅವರ ಹಿರಿಯ ಪ್ರತ್ಯೇ ಸಾಲಿಹ್ ಬಿನ್ ಅಹ್ಂಕಾರ ಬಿನ್‌ ಹಂಬಲ್‌ ಮತ್ತು ಇನ್ನೋವ್ ಪ್ರತ್ಯೇ ಅಬ್ದುಲ್ಲಾ ಬಿನ್ ಅಹ್ಂಕಾರ ಬಿನ್‌ ಹಂಬಲ್‌ರವರು ತಮ್ಮ ತಂದೆಯ ಮುಸ್ದಾಗಳನ್ನು ವರದಿ ಕ್ರೋಧಿಕರಿಸಿದವರಾಗಿದ್ದರು. ಇನ್ನೋವ್ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಸುನನ್ ರಚಿಸಿದ ಅಭಿಧಾವ್ಯಾದ್ ಆಗಿದ್ದರು.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಕರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರವು ಇಸ್ಲಾಮೀ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ನಿರ್ಮಾಣ ಮತ್ತು ಪ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸಿತು. ಕರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ತಮ್ಮ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎದುರಾದ ಘಟನೆ ಮತ್ತು ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಆದೇಶಗಳನ್ನು ಬರೆದರು ಹಾಗೂ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎದುರಾಗಿರದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನೂ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದರು. ಇದರಲ್ಲಿ ಹನಫೀ ಕರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರವು ವಿಶೇಷವಾಗಿತ್ತು.

ಟಿಪ್ಪಣಿ:

- ಸುನನ್ ಅಂದರೆ ಕರ್ಮಶಾಸೀಯ ಅಧ್ಯಾಯಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕ್ರೋಧಿಕರಿಸಿದ ಹದೀಸ್ ಗ್ರಂಥವಾಗಿದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ: ಕಿತಾಬುಲ್ ಈಮಾನ್, ಕಿತಾಬುತ್ತಹಾರ್, ಕಿತಾಬುಸ್ಲಾತ್ ಇತ್ಯಾದಿ. ಈ ಹದೀಸ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಿಗಳ ಪ್ರಭಾವ ಅಂದರೆ ನಿರಸ್ತಗೊಳಿಸಿದ ಹದೀಸ್‌ಗಳನ್ನೋ ಮತ್ತು ರವಾನಿಸಿದ ಹದೀಸ್‌ಗಳನ್ನೋ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವು ಹದೀಸ್ ಸಂಗ್ರಹಕರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸುನ್ನತ್ತಾನ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ವಿಧದ ಏನಾದರೂ ವರದಿಯನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಲಾಗಿದ್ದರೂ ಅದು ಕೇವಲ ಸಾಕ್ಷಾತ್‌ಗಾಗಿ ಮಾತ್ರವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ: ಸುನನ್ ಅರ್ಬಾ.
- ಮುಸ್ದಾ ಅಂದರೆ ಸಹಾಯಿಗಳ ಹೆಸರುಗಳ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಕ್ರೋಧಿಕರಿಸಿದ ಹದೀಸ್‌ಗಳಾಗಿವೆ ಮತ್ತು ಹದೀಸ್‌ಗಳ ಕಾಲ್ಪನಿಕತೆಯನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ.
- ಮುಸ್ತಖುಜ್ ಅಂದರೆ ಗ್ರಂಥಕರ್ತರು ಇತರ ಮುಹದ್ದಿಸ್‌ರ ಹದೀಸ್‌ಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕ್ರೋಧಿಕರಿಸಿದ ಹದೀಸ್ ಗ್ರಂಥಗಳಾಗಿವೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಇತರ ಗ್ರಂಥಕರ್ತರ ಸನದುಗಳು ಮೊದಲೇ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುತ್ತದೆ.
- ಮುಸ್ದಾರ್ಕ ಅಂದರೆ ಇತರ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ತೊರೆದಿದ್ದ ಹದೀಸ್‌ಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿದ ಹದೀಸ್‌ಗಳ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿದೆ.
- ಹದೀಸ್‌ಗಳ ಸನದು ಮತ್ತು ಮುಖ್ಯ ವಿಷಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ಅಥವಾ ತೊರೆಯುವ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ನೀಡುವ ನೀತಿ-ನಿಯಮಗಳಾಗಿವೆ.
- ಈ ವಿದ್ಯೆಯ ಮೂಲಕ ಹದೀಸ್‌ಗಳ ವರದಿಗಾರರ ಒಳತು ಮತ್ತು ಕೆಡುಕುಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ ಅಥವಾ ಅವರ ವ್ಯಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಸಾಬೀತುಪಡಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅವರು ವರದಿ ಮಾಡಿರುವ ಹದೀಸ್‌ಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ ಅಥವಾ ಅವರ ವ್ಯಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡಲಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅವರು ವರದಿ ಮಾಡಿರುವ ಹದೀಸ್‌ಗಳನ್ನು ರದ್ದು ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

* * * *